

Erick og Ingrid Struckmanns Naturfredningsfond
Masnedøgade 20
2100 København Ø
Att: Niels Worm

Dato

5. november 2025

Sagsnr.

01.05.08-P25-5-25

KLIMA OG NATUR

Torvet 2
3600 Frederikssund

Telefon 47 35 10 00

www.frederikssund.dk

CVR-nr.: 29 18 91 29

Bank 4319-3430270303

Telefontid:

Mandag 09.00 - 14.00

Tirsdag lukket

Onsdag 09.00 - 14.00

Torsdag 09.00 - 14.00

Fredag 09.00 - 12.00

Se øvrige åbningstider
på www.frederikssund.dk

Dispensation fra § 3 i naturbeskyttelsesloven til at genskabe stenstrøning på overdrev på Eskilsø

Afgørelse

Frederikssund Kommune har den 13. august 2025 modtaget ansøgning om dispensation fra § 3 i naturbeskyttelsesloven til at genskabe stenstrøning på matr.nr. 1a Eskilsø, Selsø.

Frederikssund Kommune giver hermed dispensation efter naturbeskyttelsesloven til udlægning og delvis nedgravning af sten af forskellig størrelse på arealer på Eskilsø.

Der er i afgørelsen lagt vægt på, at udlægning og delvis nedgravning af sten af forskellig størrelse udført under de givne vilkår, vil være naturforbedrende.

Dispensationen gives på følgende vilkår:

- At projektet skal udføres som beskrevet i ansøgningsmaterialet og i nedenstående afsnit "Projektbeskrivelse af genskabelse af stenstrøninger"
- At projektområdet ikke berører habitatnaturtyper på øen. Det bør sikres, at der ikke sker utilsigtet kørsel i habitatnatur.
- Af hensyn til dyre- og plantelivet skal arbejdet udføres indenfor perioden 1. oktober til 1. marts.
- At projektarbejde i beskyttede naturområder skal udføres så skånsomt som muligt. Der skal benyttes maskiner med lavt marktryk eller køreplader for at undgå dybe aftryk

- At der ikke må foretages nogen form for terrænændringer – udlægning af sten betragtes ikke som terrænændring.
- At der graves mindst muligt i naturområdet, dvs. det eksisterende plantedække skal søges bibeholdt i videst muligt omfang.

Projektbeskrivelse af genskabelse af stenstrøninger

Tætheden af stenene forventes at blive 20-50 sten pr. hektar. Stenene vil være i forskellig størrelse, men mange vil have en diameter på 40-100 cm. Stenene graves delvist ned. Overskudsjord udspreddes i et tyndt lag omkring området. Nedgravningsdybden vil variere, men mindst 1/3 af stenene graves ned og ofte halvdelen eller 2/3. Der er ikke et fast princip for udlægning. Udlægningen vil ske tilfældigt/spredt med inspiration fra nærliggende naturarealer.

I har ved møde den 8. oktober 2025 meddelt, at der benyttes minigraver og minilæsser, hvilket ikke vil efterlade dybe spor i beskyttet natur.

Baggrund for ansøgningen

Store sten og stenstrøninger har siden istiden hørt til i vore landskaber, men sten har altid været en eftertragtet ressource til fx byggeri og derudover har stenene ligget i vejen for en rationel dyrkning af landbrugsjord.

Dette gælder også for Eskilsø, hvor mange sten er fjernet gennem årene. Derfor vil vi lægge store sten tilbage på de tidligere dyrkede marker og på den måde genskabe stenbestrøede overdrev og strandenge.

Dette gøres for at fremme både de landskabelige og naturmæssige værdier på øen. Sten skaber således variation i naturlige

græsningslandskaber og omkring stenene opstår et særligt varmt og tørt mikroklima til gavn for bl.a. myrer og edderkopper. På stenene kan der over tid etableres en rig lavflora.

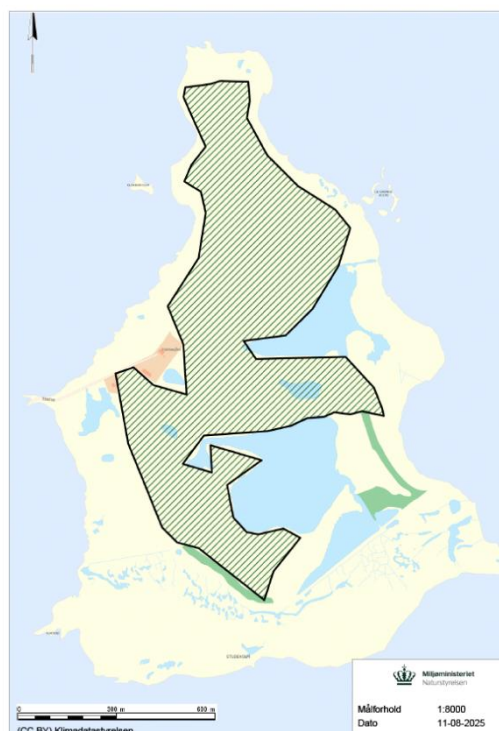

Fig. 1: Kortbilag fra ansøgningen

Begrundelse

Det følger af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1, at der ikke må foretages ændring i tilstanden søer, moser, enge og overdrev, der hører under beskyttelsen. Kommunen kan dog i særlige tilfælde give dispensation til ændringer jævnfør § 65. Det gælder især projekter, der kan forbedre naturen.

Forbuddet mod tilstandsændringer i NBL [§ 3](#) bunder i en generel samfundsmæssig interesse i, at de beskyttede naturtyper opretholdes.

Vi vurderer, at der skabes flere levesteder for blandt andet insekter og lavflora. Stenene vil bidrage til større diversitet for overdrevsvegetationen ved variation i mikroklimatiske forhold.

Fig.2: Samlinger af sten på plant kystnært terræn ved Østskoven, nær Eskilsø i Roskilde Fjord.
Foto indsendt af ansøger.

Vi vurderer, at genskabelse af stenstrøning ikke medfører en afgørende forrykning af tilstanden af overdrev og strandenge på Eskilsø. Der er tale om samlinger af sten, der udlægges med inspiration fra det kystnære terræn ved Østskoven. Vi vurderer, at det er en genskabelse af tidligere forhold, hvor der lå flere sten spredt på øen. I fredningsbestemmelserne står der, at stenstrøning skal bibeholdes, hvilket tolkes som, at der før fredningen er blevet fjernet sten i forbindelse med dyrkning af marker på øen.

Tætheden af stenene forventes at blive 20-50 sten pr. hektar på Eskilsø. Til sammenligning, så er den gennemsnitlige tæthed af større sten i Nationalpark Mols Bjerge omkring 480 sten/ha opmålt på et område på 1,7 ha på bakkedraget Langbjerg, der er en af Danmarks største og mest velbevarede og synlige stenstrøninger.

Udlægning af større sten vil ikke være en hindring for den igangværende naturpleje med græssende dyr på øen.

Rådgiver WSP har besøgt øen i juni 2025. De skriver:

"Overordnet set er øens vegetation godt i gang med en naturlig udvikling fra dyrket mark til et relativt varieret plantesamfund med mange overdrevskaraktistiske arter som f.eks. alm knopurt, eng-gedeskæg, rødknæ, kamgræs, almindelig kællingetand, græsbladet fladstjerne, mark-rødtop og mange flere.

Det er typisk de samme arter der går igen over hele øens højere liggende områder, dog med en vis variation i de forskellige arters hyppighed fra område til område. Dvs. i nogle områder er f.eks. lancetvejbred meget dominerende med indslag af andre arter, mens andre områder er domineret af f.eks. fløjlsgræs med indslag af andre arter".

Rådgiver vurderer, at øens højereliggende arealer har en naturværdi på ringe-moderat.

Vi vurderer, at tilførsel af sten til Eskilsø vil være med til at sikre flere og bedre levesteder og øge biodiversiteten sammen med andre naturplejeprojekter på øen.

Der er almindelig enighed om, at mange danske morænelandskaber umiddelbart efter sidste istid har rummet store mængder større og mindre sten, men også at disse helt fra begyndelsen af Bonde-Stenalder (ca. 3.600 år fvt.) i vidt omfang er blevet fjernet for at muliggøre agerbrug. Stenene er i vidt omfang endt i stendysser, kirkebyggeri, stendiger, husbyggeri og sylsten, kystsikring, havnebyggeri og stenstakke samt knust til skærver til vejkonstruktion. (Kilde: Naturrapporter fra Nationalpark Mols Bjerger nr. 41 – Richter & Reddersen 2023: Kortlægning af stor stenstrøning i Mols Bjerger)

Internationale naturbeskyttelsesområder og Bilag IV-arter

Jævnfør bekendtgørelse nr. 1098 af 21.08.2023 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, skal der foretages en vurdering af, om det ansøgte i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt.

Der kan endvidere ikke gives tilladelse, hvis det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyre- og plantearter, der fremgår af habitatdirektivets bilag IV.

Arealet ligger i Natura 2000 område nr. 136, Roskilde Fjord og Jægerspris Nordskov. Habitat område nr. 120, Roskilde Fjord. Udpegningsgrundlag for habitatområdet kan ses i Bilag 2.

Området er specielt udpeget for at beskytte levesteder for ynglefugle og de marine naturtyper bugter, vige og sandbanke samt på land de vidtstrakte strandenge langs kysten.

Vi vurderer, at projektområdet ikke rummer naturtyper eller levesteder for arter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000 området og at projektets udførsel ikke vil have en påvirkning ud i habitatnatur. Vi vurderer derfor, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af Natura 2000 områdets 1330 strandeng og 6210 kalkoverdrev.

Vi vurderer, at etablering af stenstrøning ikke har nogen påvirkning på jordrugende ynglefugle på udpegningsgrundlaget, da der stilles vilkår om at arbejdet udføres i vintersæson.

Der er ikke krav om en habitatkonsekvensvurdering, da vi har vurderet, at projektet ikke medfører væsentlig påvirkning af Natura 2000 området.

Det vurderes, at projektet ikke vil have en væsentlig påvirkning af eventuelle bilag IV arter i området, da der kun skal udføres gravearbejde i en kort periode hen over vinteren på åbne arealer.

Der gøres dog opmærksom på at det i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 29 a gælder, at de beskyttede arter, ikke forsætligt må slås ihjel eller forstyrres med skadelig virkning for arten eller bestanden. Dvs. anlægsarbejdet skal udføres uden risiko for skade på beskyttede arter, som f.eks. padder.

Der skal ikke fældes træer ved projektets udførsel, så der er ikke risiko for skade på yngle- eller rasteområder for flagermus.

Det er vurderet af rådgiver Amphi Consult, at det godt kan udelukkes, at der lever markfirben på Eskilsø.

Vi vurderer samlet set, at det ansøgte, ikke i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke Natura 2000-området væsentligt eller medføre beskadigelse/ ødelæggelse af plantearter eller yngle- eller rasteområder for de dyrearter, der fremgår af habitatdirektivets bilag IV.

Figur 2: Kort over habitatnatur på Eskilsø i Natura 2000 område Roskilde fjord.

Vi har desuden vurderet, at opretholdelse og styret hindring af nedbidning af krat ikke kræver en dispensation fra § 3.

Lovgivning

Det følger af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1, at der ikke må foretages ændring i tilstanden søer, moser, enge og overdrev, der hører under beskyttelsen. Kommunen kan dog i særlige tilfælde give dispensation til ændringer jævnfør § 65.

Dispensationen gives i medfør af naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 2, jf. § 3 stk. 2.

Dispensationen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Hvis vi modtager klager, vil du blive orienteret. Dispensationen kan i så fald ikke udnyttes, før klagesagen er afsluttet.

Dispensationen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år, jævnfør naturbeskyttelseslovens § 66 stk. 2.

Vi gør opmærksom på, at dispensationen vedrører kun beskyttet natur. Andre tilladelser efter anden lovgivning kan være nødvendige.

Frederikssund Kommune har vurderet, at projektet ikke kræver landzonetilladelse.

Fredning/strandbeskyttelseslinje/kystbeskyttelse

SGAV har meddelt, at de vurderer, at stenstrøning kræver en dispensation fra fredningen, da det er en ændring af landskabet.

Kystdirektoratet er blevet hørt og har vurderet, at de skal give særskilt dispensation fra strandbeskyttelseslinjen.

I dispensationen forudsætter vi, at sten placeres i en afstand af mindst 100 meter til fortidsmindet=klosterruinen.

Alternativt skal der søges om dispensation fra fortidsmindebeskyttelseslinjen.

Hvis man støder på fortidsminder i forbindelse med gravearbejdet, skal arbejdets standses og fundet skal meddeles til ROMU, Frederikssund Museum, Færgelundsvej 1, 3630 Jægerspris (tlf. 46 31 81 49) jf. Museumsloven.

Museet beslutter, hvornår arbejdet kan genoptages.

Afgørelsen kan påklages

Kommunens afgørelser om dispensation eller afslag på dispensation kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet af ejer/bruger og klageberettigede myndigheder og organisationer jf. NBL § 78 stk. 1. Se Bilag 1 for klagevejledning.

Venlig hilsen

Tina Køel
biolog

Bilag 1: Klagevejledning
Bilag 2: Udpegningsgrundlag

Kopi af afgørelsen er sendt til:

Ansøger, Erick og Ingrid Struckmanns Naturfredningsfond v/Niels Worm,
bestyrelsesmedlem

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, mail@sgav.dk

Roskilde Museum, Sct. Olsgade 15, 4000 Roskilde.

roskildemuseum@roskilde.dk

Slots- og Kulturstyrelsen, H. C. Andersens Boulevard 2, 1553 København
V. post@slks.dk

Dansk Botanisk Forening, Botanisk Museum, Gothersgade 130, 1123

København K. nbu_sj@botaniskforening.dk

Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø.

dn@dn.dk og frederikssund@dn.dk

Danmarks Ornitologiske Forening, Vesterbrogade 140, 1620 København
V. natur@dof.dk og

frederikssund@dof.dk

Friluftsrådet, Scandiagade 13, 2450 København SV.

frederikssund@friluftsradet.dk

Dansk Sportsfiskerforbund post@sportsfiskerforbundet.dk og

lbt@sportsfiskerforbundet.dk og nordkysten@sportsfiskerforbundet.dk

Nationalpark Skjoldungernes Land, Ledreborg Allé 2B, 4320 Lejre.

npskjold@danmarksnationalparker.dk

Afgørelsen vil blive offentliggjort på kommunens hjemmeside Frederikssund.dk/få-indflydelse den 5. november 2025.

Hvis du ønsker at klage over denne afgørelse, kan du klage til Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Klagen skal indgives inden 3. december 2025

Du kan klage via klageportalen, som du finder via borger.dk eller virk.dk. Du logger på klageportalen med Nem-ID. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for Frederikssund Kommune via klageportalen. Du kan læse mere om klagemuligheden samt prisen for at klage på deres hjemmeside [Nævnetes Hus](https://naevnet.dk)

I klageportalen sendes din klage automatisk først til Frederikssund Kommune. Hvis Frederikssund Kommune fastholder afgørelsen, sender Frederikssund Kommune klagen videre til behandling i nævnet via klageportalen. Du får besked om videresendelsen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet afviser din klage, hvis du sender den uden om klageportalen, medmindre du er blevet fritaget for brug af klageportalen. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Nævnet afgør herefter, om du kan fritages for at bruge klageportalen. Se betingelserne for at blive fritaget.

Klagefrist

Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller helligdag, forlænges klagefristen til den følgende hverdag.

Søgsmål

Hvis afgørelsen ønskes indbragt for domstolene, skal dette ske inden 6 måneder efter offentliggørelsen. Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Bilag 2: Roskilde Fjord og Jægerpris Nordskov

Udpegningsgrundlag for Natura 2000-område 136 Roskilde Fjord og Jægerpris Nordskov; bestående af habitat område nr H120 Roskilde Fjord

og nr. H199 Kongens Lyng, og fuglebeskyttelsesområder nr. 105 Roskilde Fjord, Kattinge Vig og Kattinge sø og nr F107 Jægerpris Nordskov.
 Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget – Natura 2000-plan 2022-27

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr 120			
Natur type nr.	Naturtype	Påvirkning	Tilstand
1110	Sandbanke		
1140	Vadeflade		
1150	Lagune*		
1160	Bugt		
1210	Strandvold med enårige planter		
1220	Strandvold med flerårige planter		
1230	Kystklint/klippe		
1310	Enårig strandvegetation		
1330	Strandeng		
3130	Søbred med småurter		
3140	Kransnålalge-sø		
3150	Næringsrig sø		
3160	Brunvandet sø		
3260	Vandløb		
6120	Tørt kalksandsoverdrev*		
6210	Kalkoverdrev*		
6230	Surt overdrev*		
6410	Tidvis våd eng		
6430	Urtebræmme		
7140	Hængesæk		
7220	Kildevæld*		
7230	Rigkær		
9110	Bøg på mor		
9130	Bøg på muld		
9160	Ege-blandskov		
91D0	Skovbevokset tørvemose*		
91E0	Elle-og askeskov*		
Artskode	Arter		
1014	Skæv vindelsnegl		
1016	Sumpvindelsnegl		
1095	Havlampret		
5380	Eremit*		
1166	Stor vandsalamander		
1393	Blank seglmos		
1903	Mygblomst		
1936	Stellas Mosskorpion		
*Angiver at der er tale om en prioriteret naturtype/art			

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr 105	
Fugle	
Rørdrum (Y)	Knopsvane (T)
Sangsvane (T)	Grågåås (T)
Knarand (T)	Skeand (T)
Krikand (T)	Troldand (T)
Hvinand (T)	Lille Skallesluger (T)
Stor skallesluger (T)	Havørn (TY)
Rørhøg (Y)	Blishøne (T)
Klyde (Y)	Sorthovedet måge (Y)
Dværgterne (Y)	Fjordterne (Y)
Havterne (Y)	Rødrygget tornskade (Y)
T= trækfugl/rastefugl Y= ynglefugl	